

НАПРЯМ 3. ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ І МИРУ: ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ПРАВА ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Костюк Ю. С.

здобувачка середньої освіти,

*Обласний науковий ліцей в м. Рівне Рівненської обласної ради
м. Рівне, Україна*

У сучасному світі питання захисту прав дитини є болісним та актуальним. Оскільки різноманітні порушення прав дітей, такі як викрадення, вербування, контрабандне перевезення, примусове донорство, торгівля, експлуатація чи залучення до злочинної діяльності тощо, тягнуть за собою катастрофічні наслідки. Втім проблема масового порушення прав дітей набуває особливої значущості під час війн і збройних конфліктів, зокрема і в Україні.

Метою наукової розвідки є аналіз порушень прав дитини в Україні з боку РФ та розкриття проблем забезпечення прав дітей під час війни в Україні.

Багато дітей під час війни залишилися без батьківської опіки і турботи. ЮНІСЕФ спільно з Офісом Президента України та Міністерством соціальної політики України розробили механізм допомоги таким дітям, які опинилися сам-на-сам зі світом. В квітні 2022 р. запустили загальнонаціональну інформаційну кампанію «Дитина не сама: інструкція з турботи» [1], яка містить алгоритм, згідно якого небайдужі особи можуть надати прихисток дитині, яка позбавлена батьківського догляду до встановлення обставин, а також тих дітей, які перебувають у закладах інституційного догляду.

Спостерігаючи за тенденціями нинішньої повномасштабної війни, можемо констатувати, що воєнні сутички аж ніяк не здатні не зачіпати безпечні умови життя дітей. Постійні бомбардування, довгі перебування у холодних приміщеннях задля безпеки, недоступність до харчових продуктів, необхідної медичної допомоги, поранення унаслідок влучання воєнної зброї у місце перебування дитини чи пряме поранення військовими тощо – усе це перешкоджає нормальному функціонуванню організму дитини та її здоров'я.

Сексуальні злочини та насильство щодо дітей з боку агресора, їх примусова депортація на територію Росії розглядаються міжнародними судами як злочини проти людяності, а також злочини геноциду у разі цілей порушника повного або часткового знищення національної чи іншої групи. У зв'язку з цим, Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт президента РФ та російської уповноваженої з прав дитини. Адже згідно Римського статуту [8] та Конвенції про захист цивільного населення під час війни з додатковими протоколами [4] така дії є воєнними злочинами. Також ст. 34 Конвенції про права дитини містить положення про обов'язок держави захищати дитину від усіх форм насильства [5]. Окрім цього, національне законодавство України містить положення про недопущення випадків сексуального насильства та у разі його вчинення – притягнення до юридичної відповідальності [6].

Ще одним поширеним злочиним Росії щодо українських дітей є їх вербування та використання, що заборонено як міжнародним правом, так і законодавством України та Росії. Світова спільнота володіючи такими правовими актами, як норма 136 звичаєвого міжнародного гуманітарного права [2]; ст. 3 Женевських конвенцій [4]; ст. 1 та 3 Конвенції про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці [3]; ст. 77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів; ст. 38 Конвенції про права дитини [5]; забороняє залучення дітей до воєнних дій. Втім така ґрунтовна правова база не зупиняє військових РФ вчиняти такі дії щодо дітей. Безумовно, такі дії заборонені і в українському законодавстві, зокрема ст. 30 Закону України «Про охорону дитинства» [7]; ст. 438 КК України конкретизують жорстокість та неправильність залучення дітей до воєнних операцій [6]. Як не дивно, законодавство Росії також містить положення, пов'язане з цим порушенням.

Освіта як обов'язковий чинник для повноцінного розвитку дитини зазнала масштабного впливу воєнних дій. Зокрема найпроблемнішими викликами, які постали у новій реальності є: недоступність дітей до отримання базових знань через зміну місця проживання чи у іншому випадку – руйнування освітнього закладу, у якому навчалась дитина, неспроможність навчатись через нестабільне фінансове становище чи взагалі відсутність у дитини прагнення чи мотивації до здобуття знань, переміщення педагогіях працівників на іншу територію чи за кордон, часте перебування у сховищах або взагалі їх відсутність. Це

суперечить положенням Женевської конвенції і Конвенції про права дитини, а також низці положень національного законодавства України.

Підсумовуючи, можна зазначити, що не дивлячись на задекларовані права дітей в найвпливовіших правових актах, прийнятих передусім ООН, воєнні реалії в Україні показали, що досить складно реалізувати їх на практиці. Кожен вчинок окупанта, спрямований проти добробуту та благополуччя дитини, має бути покараний та нести за собою забезпечення відшкодування.

Література:

1. Дитина не сама: «Інструкція з турботи»: веб-сайт. URL: <https://dity.msp.gov.ua/about>
2. Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми. URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ukr-irrc_857_henckaerts.pdf
3. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №128 від 17 червня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
5. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *BBP*. 2001. № 25-26. С.131.
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. *BBP*. 2001. № 30. С. 142.
8. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text